

DOI: 10.46413/boneyusbad.1077300

Özgün Araştırma / Original Research

Gebelerin Pandemi Sürecinde Algıladıkları Stres ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İlişkisi*
The Relationship Between Pregnant Women's Perceived Stress and Psychological Well-Being Levels During the Pandemic Process

Ebru TARTICI¹ Kerime Derya BEYDAĞ²

¹ Bahçelievler İlçe Sağlık Müdürlüğü, Uzman Hemşire

² İstanbul Gedik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Doç. Dr.

Sorumlu yazar / Corresponding author:
Kerime Derya BEYDAĞ

kderyabeydag@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt: 22.02.2022

Kabul tarihi / Date of acceptance: 29.03.2022

Atıf/Citation: Tartıcı, E., Beydağ, K.D. (2022). Gebelerin pandemi sürecinde algıladıkları stres ve psikolojik iyi oluş düzeyleri ilişkisi. *BANÜ Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*. 4(1), 42-49. doi: 10.46413/boneyusbad.1077300

* Bu çalışma, İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik A.D. tarafından 2021 yılında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiş ve IV. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresinde (11-12 Kasım 2021-Kırklareli) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, pandemi sürecinde gebelerin algıladıkları stres ve psikolojik iyi oluş düzeylerini belirlemek ve her iki durumun birbiri üzerine etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipteki araştırma, 05 Haziran - 15 Eylül 2020 tarihleri arasında 155 gebe ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, tanıtıcı soru formu, Algılanan Stres ölçeği ve Psikolojik iyi oluş ölçeği ile elde edilmiştir.

Bulgular: Gebelerin %27.7'si pandemi sürecinde sürekli evde kaldığını, %63.2'si zorunlu olarak dışarı çıktığında her zaman endişe yaşadığını ve %94.2'si dışarı çıkarken her zaman koruyucu ekipman kullandığını belirtmiştir. Gebelerin %96.8'i pandemide ve ziyaretlerini kısıtladığını, %91.6'sı virüse yakalanmaktan korktuğunu ve %93.5'i virüsün bebeğine zarar vermesinden endişe ettiğini belirtmiştir. Gebelerin ASÖ puan ortalaması 32.53 ± 4.7 (yüksek düzeyde) ve PİÖÖ puan ortalaması 41.17 ± 10.86 (yüksek düzeyde) olarak bulunmuştur. Gebelerin algıladıkları stres düzeyleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Sonuç: Gebelerin stres düzeylerinin ve psikolojik iyi oluşlarının yüksek olduğu, pandemi döneminde gebelerin biyo-psiko-sosyal yönden daha çok desteklenmesi ve bunun için gerekli düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: COVID-19 pandemisi, Algılanan stres, Psikolojik iyi oluş, Hemşire

ABSTRACT

Aim: This study was carried out to determine the perceived stress and psychological well-being levels of pregnant women during the pandemic process and to reveal the effects of both situations on each other.

Material and Method: The descriptive and relationship-seeking study was conducted with 155 pregnant women between 5 June and 15 September 2020. The research data were obtained with the introductory questionnaire, the Perceived Stress Scale, and the Psychological Well-Being Scale.

Results: 27.7% of the pregnant women stated that they always stayed at home during the pandemic process, whereas 63.2% always had anxiety when they went out and 94.2% always used protective equipment when going out. 96.8% of the pregnant women stated that they restricted their visits during the pandemic; 91.6% were afraid of catching the virus; and 93.5% were worried that the virus would harm their baby. The mean PSS score of the pregnant women was found to be 32.53 ± 4.7 (high level), while the Psychological Well-Being Scale mean score was 41.17 ± 10.86 (high level). There was no statistically significant relationship between the stress levels perceived by the pregnant women and their psychological well-being ($p > 0.05$).

Conclusion: During the pandemic period, when the stress levels and psychological well-being of pregnant women are high, it is recommended to support the pregnant women more bio-psycho-socially and to make necessary arrangements for this.

Keywords: COVID-19 pandemic, Perceived stress, Psychological well-being, Nurse

GİRİŞ

Gebelik ve doğum, kadınların hayatındaki önemli olaylardan ve kadınlarda psikolojik dalgalanmalarına neden olabilmektedir. COVID-19 pandemisi, sadece yaşamı tehdit eden durumları değil ayrıca gebe kadınlar için çeşitli psikolojik sorunlara neden olan veya daha da kötüleştiren ciddi bir dış uyandır (Sun, Zhu, Tao, Ma ve Jin, 2021). Gebeler, riske atılmış immünolojik işlevleri, değişen fizyolojisi ve enfeksiyonlara yatkınlıkları nedeniyle benzersiz bir şekilde savunmasız bir grup olarak kabul edilir ve gebelik sırasında kadınlar şiddetli akut solunum sendromu dahil olmak üzere belirli viral enfeksiyonlara karşı daha savunmasız hale getirebilecek bazı biyolojik adaptif değişiklikler yaşarlar (Luo ve Yin, 2020; Dashraath ve ark., 2020).

İzolasyon, sosyal mesafe, tıbbi bakıma sınırlı erişim ve COVID-19' un neden olduğu günlük yaşamdaki büyük değişiklikler, gebeler gibi savunmasız nüfus arasında ruh sağlığı sorunlarına neden olabilir. Aşırı stres, acil durum ve doğal afetler gibi koşullar, perinatal ruh sağlığı sorunlarının risklerini arttırabilir. Gebeler psikolojik sağlıklarında, sosyal ilişkilerinde ve fizyolojik işlevlerinde zorlu ve stresli olabilecek önemli değişiklikler yaşarlar. Gebeliğe özgü stres, kişinin bebeğinin sağlığı ve esenliği, yaklaşan doğum, hastane ve sağlık hizmetleri deneyimleri, doğum sonrası annelik rolü ile ilgili endişeleri içerir. Bu tür stresin bulaşıcı hastalık salgınları sırasında artması muhtemeldir. Hamilelik sırasında yüksek stres, kaygı ve diğer duygu durum bozuklukları türleri, erken doğum ve düşük doğum ağırlığı dahil olmak üzere olumsuz perinatal sonuçlar için riski artırır (Qui ve ark., 2020). Yapılan çalışmalarda, gebelerin hastane ortamında veya hastane yollarında COVID-19' a maruz kalabilecekleri endişesiyle doktora gitmediklerini, sokağa çıkma kısıtlamaları, sağlık hizmeti sunumundaki değişiklikler ve gebelerin enfeksiyon riski nedeniyle hastanelere başvurusu sayısında azalma ve rutin doğum öncesi bakım programlarında aksamalara neden olduğu yer almaktadır (Kotabagi, Fortune, Essien, Nauta ve Yoong, 2020; Özalp ve ark. 2020).

Genel olarak, bulaşıcı salgınların ruh sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin literatür, pandemilerin insanları tamamen beklenmedik, belirsiz ve belirsiz durumlarla başa çıkmaya zorlayan son derece stresli olaylar olduğunu göstermektedir. Spesifik olarak, pandeminin iki ana yönünün

insanların zihinsel durumunu etkilediği bulunmuştur. İlki, algılanan tehdidi artırabilen ve bazen paniğe, davranışsal bulaşmaya ve duygusal bir salgına yol açabilen tehlike (yani bulaşma korkusu) ile ilgilidir. İkincisi, kendi kendine izolasyon ve sosyal mesafe önlemleri nedeniyle sosyal, çalışma ve her zamanki alışkanlıklarda meydana gelen çoklu ve hızlı değişikliklerle ilgilidir (Zheng ve ark., 2020; Shorey ve Chan, 2020).

Bu bağlamda COVID-19 salgını, hem enfeksiyon geliştirme korkusu, hem de pandemiyi frenlemek için uygulanan önlemler nedeniyle bu riski arttıracak küresel bir felakettir. Hamile kadınlar, enfeksiyon kapma korkusu, enfeksiyonu bebeğe bulaştırma korkusu ve salgın sırasında yaygın olarak kullanılan antiseptiklerin fetüs üzerindeki olası yan etkilerine ilişkin endişeler nedeniyle stresli olabilir (Koyucu ve ark., 2018). Kısa bir zaman zarfında meydana gelmesi ve hızla yayılması sebebiyle bireyler üzerinde stres yaratan COVID-19 hastalığına yönelik psikolojik destek de göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur (Abiç, Aksoy ve Vefikuluçay Yılmaz, 2021).

Anne ve çocuğun sağlık ve güvenliğinin sağlanmasından kaynaklanan stres faktörü en yüksek puanı almış ve majör gebelik stresini oluşturmuştur. Bunun nedeni, COVID-19 salgını sırasında doğumun yakınlığı, kendi ve çocuğun sağlığı ile ilgili endişe ve doğum korkusunun psikolojik strese katkıda bulunmuş olması olabilir. Hemşireler doğum korkusunu ve gebelik stresini azaltmak için mümkün olduğunca doğum sürecini anlamalarına yardımcı olmalıdır (Zheng ve ark., 2020). Bu alınan önlemlerin yanı sıra antenatal kontrollerin olabildiğince azaltılması ya da evden izlem yapılması gibi önlemlerin yerine getirilmesi gereklidir. Gebelerin hijyen kurallarına uygun şekilde ev ziyaretleri ile takip edilmesi bulaş olma riskini düşürecektir. Ayrıca gebelik ve doğum bakım hizmeti veren sağlık personelleri COVID-19 pandemisinin sosyal ve ekonomik etkileri nedeniyle prenatal dönemdeki gebenin kaygı, depresyon ve aile içinde yaşadıkları şiddet riskinin arttığına bilincine varmalıdır. Bu sorunlar hamilelik sırasında yaşanan normal strese eklendiğinde gebelerin yönlendirme ve danışmanlık ihtiyacı artacaktır (Çağlar ve Oskay, 2020).

Araştırmada aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

•COVID-19 pandemisi sırasında gebelerin algıladığı stres düzeyini ve psikolojik iyi oluşları ne düzeydedir?

•Gebelerin algıladıkları stres düzeyleri ile psikolojik düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel niteliktedir.

Araştırmanın Evreni/Örnekleme

Araştırmanın evrenini, veri toplama sürecinde 18 yaş ve üzerinde olan, Türkçe konuşup anlayabilen ve sosyal medya üyeliği olan gebeler oluşturmuştur. Literatürde gebelerin stres düzeylerini ya da psikolojik iyi oluşlarını inceleyen çalışmalarda örneklem büyüklüğünün 100 ile 400 arasında değiştiği görülmüştür. Veriler çevrimiçi yolla elde edileceği için, örneklem büyüklüğünün bu değerler arasında olması hedeflenmiştir. Örnekleme, araştırma kriterlerini sağlayan ve çalışmaya gönüllü katılım sağlayan 155 gebe oluşturmuştur. Araştırmaya, okuma yazma bilmeyen, Türkçe konuşup anlayamayan, bilgisayarı, internet bağlantısı veya telefonun olmayan, telefonu olan sosyal medya hesabı olmayan katılımcılar dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, demografik soru formu, Algılanan Stres Ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile elde edilmiştir. Demografik soru formunda, ilgili literatür doğrultusunda gebenin sosyo-demografik özelliklerini, obstetrik özelliklerini ve COVID-19 pandemisine ilişkin değerlendirmelerini içeren toplam 21 soru yer almaktadır (Çevik, 2017; Öngay, 2019; Baran, Şahin, Öztaş, Demir ve Desticioğlu, 2020).

Algılanan Stres Ölçeği: Cohen ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilmiştir. Eskin ve arkadaşları (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanan; 'Yetersiz Öz Yeterlik Algısı' ve 'Stres/Rahatsızlık Algısı' boyutlarından oluşan "Algılanan Stres Ölçeği" kullanılmıştır. Toplam 14 maddeden oluşan ASÖ kişinin hayatındaki birtakım durumların ne derece stresli algılandığını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Katılımcılar her maddeyi "Hiçbir zaman (0)" ile "Çok sık (4)" arasında değişen 5'li Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirmiştir. Maddelerden olumlu ifade içeren 7'si tersten puanlanmaktadır. Ölçek puanları 0 ile 56 arasında değişmektedir ve yüksek puan stres durumunun yüksek olduğunu

göstermektedir. Ölçeğin soru formunda bulunan algılanan stres ile ilgili soruların güvenilirlik oranı Cronbach Alpha 0,84 olarak hesaplanmıştır (Eskin, Harlak, Demirkıran ve Dereboy, 2013). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.82 olarak bulunmuştur.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Psikolojik iyi oluş düzeyini ölçmek için Diener, Scollon ve Lucas (2009) tarafından geliştirilen ölçeğin sekiz maddesi bulunmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı 87'dir. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nin Türkçe uyarlama çalışması Telef (2013) tarafından yapılmıştır. Türkçe uyarlama çalışmasında iç tutarlık katsayısı 0,87 olarak tespit edilmiştir. 1-7 arasında puanlaması yapılmaktadır. Ölçekten alınacak yüksek puan, kişinin psikolojik güce sahip olduğunu göstermektedir (Telef, 2013). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.85 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma, sosyal paylaşım ağı üzerinden çevrimiçi anket şeklinde, 15 Haziran- 15 Eylül 2020 tarihleri arasındaki gerçekleştirilmiştir. Veri toplama formları Google forms aracılığıyla sosyal paylaşım ağlarından paylaşılmış, örneklem kriterlerini sağlayan kişilerin katılımı talep edilmiş, katılım sağlayan kişilerin de veri toplama linkini uygun kriterleri taşıyan bireylerle paylaşması istenmiştir. Veri toplama formundaki tüm soruları yanıtlanmayanların verileri sistem tarafından kabul edilmediği için, soruları eksik bırakan bireylerin yanıtları değerlendirilmemiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin tanımlayıcı istatistiklerinde ortalama, standart sapma, medyan en düşük, en yüksek, frekans, oran değerleri ve spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılması için bir Üniversitesinin Etik Kurulu'ndan (Tarih: 11.06.2020 ve Karar no: 8) "Etik Kurul Onayı" alınmıştır. Elde edilen verilerin gizliliği konusunda ön bilgilendirmeye yer verilerek, katılım sağlamada gönüllü olan gebelerden veriler elde edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki gebelerin yaş ortalaması 30.67 ± 4.22 (min:20, maks:44) yaştır. Gebelerin %54.8'inin 20-30 yaş arasında, %92,3'ünün üniversite ve üzeri mezunu olduğu, %65.8'inin çalıştığı ve %73.5'inin çocuğu olmadığı belirlenmiştir. Gebelerin %58.7'si gelirin giderine denk olduğunu, %81.9'u en uzun süre ile ilde yaşadığını, %96.1'i çekirdek aile yapısında olduğunu ve %12.9'u aile büyüğü ile aynı evde yaşadığını belirtmiştir. Gebelerin %43.2'si kaygı bozukluğuna bağlı uyku sorunu yaşadığını ve %20'si psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Gebelerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişkenler	n	%
Yaş ortalaması	30.67 ± 4.22 (min:20. Maks:44)	
Yaş Grubu	20-30 yaş	85 54.8
	31 yaş ve üzeri	70 45.2
Öğrenim durumu	Lise	12 7.7
	Üniversite ve üzeri	143 92.3
Çalışma durumu	Çalışıyor	102 65.8
	Çalışmıyor	53 34.2
Çocuğu olma durumu	Yok	114 73.5
	Var	41 26.5
Gelir durumu	Gelir gideren az	14 9.0
	Gelir gidere denk	91 58.7
	Gelir giderden fazla	50 32.3
En uzun süre ile yaşanılan yer	Köy/kasaba/ ilçe	28 18.
	İl	127 81.9
Aile tipi	Çekirdek aile	149 96.1
	Geniş aile	6 3.9
Aile büyüğü ile aynı evde yaşama durumu	Evet	20 12.9
	Hayır	135 87.1
Kaygı bozukluğuna bağlı uyku problemi yaşama durumu	Yaşayan	67 43.2
	Yaşamayan	88 56.8
Psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu düşünme durumu	Evet	31 20.0
	Hayır	70 45.2
	Emin değil	54 34.8
Toplam	155	100

Gebelerin %71.6'sının gebeliğinin 1-3 ayında olduğu, %88.4'ünün planlı gebelik olduğu, %9.7'sinin tedavi ile gerçekleşen gebelik olduğu ve %5.8'inin düşük tehlikesi geçirdiği belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Gebelik Özelliklerinin Dağılımı

Değişkenler	n	%
Gebelik ayı	1-3ay	111 71.6
	4-6 ay	44 28.4
Gebeliğin planlı olma durumu	Planlı	137 88.4
	Plansız	18 11.6
Gebeliği tedavi sonucu olma durumu	Evet	15 9.7
	Hayır	140 90.3
Düşük tehlikesi geçirme durumu	Geçiren	9 5.8
	Geçirmeyen	146 94.2
	Toplam	155 100

Tablo 3. Gebelerin Pandemi Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri

Değişkenler	n	%
Pandemi sürecinde evde kalma durumu	Sürekli evde kaldım	43 27.7
	Zorunlu hallerde kısa süreli dışarı çıktım	96 61.9
	Çalışmaya devam ettim/ evde kalamadım	16 10.3
Zorunlu hallerde dışarı çıktığımda endişe yaşama durumu	Her zaman	98 63.2
	Nadiren /Hiç	57 36.8
Dışarı çıkarken maske, eldiven vb. koruyucu kullanma durumu	Her zaman	146 94.2
	Bazen	9 5.8
Pandemi sürecinde ev ziyaretini kısıtlama durumu	Evet	150 96.8
	Hayır	5 3.2
Virüse yakalanmaktan korkma durumu	Evet	142 91.6
	Hayır / Kararsız	13 8.4
Virüsün bebeğinize zarar vermesinden endişe etme durumu	Evet	145 93.5
	Hayır / Kararsız	10 6.4
Yakın çevresinde COVID-19 geçiren kimse olma durumu	Var	44 28.4
	Yok	111 71.6
Doğumu sağlık kuruluşunda geçirmekten endişe duyma durumu	Evet	96 61.9
	Hayır	24 15.5
	Emin değil	35 22.6
Toplam	155	100

Gebelerin %27.7'si sürekli evde kaldığını, %63.2'si zorunlu olarak dışarı çıktığında her zaman endişe yaşadığını ve %94.2'si dışarı

çıkarken her zaman koruyucu ekipman kullandığını belirtmiştir. Gebelerin %96.8'i pandemide ve ziyaretlerini kısıtladığını, %91.6'sı virüse yakalanmaktan korktuğunu ve %93.5'i virüsün bebeğine zarar vermesinden endişe ettiğini belirtmiştir. Gebelerin %28.4'ünün yakın çevresinde COVID-19 geçiren birey olduğu ve %61.9'unun doğumu sağlık kuruluşunda geçirmekten endişe duyduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Gebelerin ASÖ puan ortalaması 32.53 ± 4.7 ve PİÖÖ puan ortalaması 41.17 ± 10.86 olarak bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Ölçek Puan Ortalamaları

	Ort	Ss	min	max
Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)	32.53	4.7	22	56
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİÖÖ)	41.17	10.86	8	56

Gebelerin stres düzeyleri ile psikolojik iyi oluşları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 5).

Tablo 5. Ölçekler Arasındaki Korelasyon

Ölçekler	Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİÖÖ)
Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)	r_s .026
	p .751

rs: Spearman

TARTIŞMA

Pandemi dönemine gebelik yaşayan kadınların algıladıkları stres ve psikolojik iyi oluşlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada, gebelerin yarısından fazlası zorunlu olarak dışarı çıktığında her zaman endişe yaşadığını belirtmiştir (Tablo 3). Gebelik sürecinde stresin doğmamış bebeğin, annenin ve bebeğin gelişimi üzerinde uzun vadede etkileri olabilir. Gebeliğin doğumdan kaynaklı stres faktörleri olduğu gibi tüm dünyayı derinden etkileyen salgın durumunda gebelerin stres düzeylerini etkileyerek, gebelerin de buna yönelik tedbirler aldığı sonucuna varılmıştır. Literatürde, araştırma bulgusu ile benzer şekilde gebelerin yarısının COVID-19 salgını süresince sağlıkları hakkında endişe duyduklarının saptandığı çalışmalar yer almaktadır (Corbett, Milne, Hehir,

Lindow ve O'connell, 2020; Ahlers-Schmidt, Hervey, Neil, Kuhlmann ve Kuhlmann, 2020; Ng, Sham, Tang ve Fung, 2004; Fikadu ve ark., 2021).

Araştırma kapsamındaki gebelerin tamamına yakını dışarı çıkarken her zaman koruyucu ekipman kullandığını ifade etmiştir (Tablo 3). Literatürde yer alan çalışmalarda, gebelerin koruyucu ekipman kullanım oranlarının %33.9 ile 97.4 arasında değiştiği çalışmalar yer almaktadır (Yue ve ark., 2020; Folch Ayora ve ark., 2021; Rahimi, Shirali, Araban, Javad Mohammadi ve Cheraghian, 2021). Bu durum toplumdaki diğer bireylere kıyasla gebelerin koruyucu ekipman kullanımında daha dikkatli olduğunu düşündürmektedir.

Araştırma kapsamındaki gebelerin tamamına yakını pandemide ve ziyaretlerini kısıtladığını, virüse yakalanmaktan korktuğunu ve virüsün bebeğine zarar vermesinden endişe ettiğini belirtmiştir. Gebelerin yarısından fazlası doğumu sağlık kuruluşunda geçirmekten endişe duyduğunu ifade etmiştir (Tablo 3). Bu çalışmada gebelerin kaygı ve stres yaşaması gebelerin normal düzende yaşadığı duygular iken COVID-19 döneminde daha yüksek belirtiler göstermişlerdir. COVID-19'un anne ve bebeğin hayatına yönelik tehditleri ile ilgili endişelerin yanı sıra alması gereken virüs bulaşacağı endişesiyle doğum öncesi bakımı alamama, COVID-19 pandemisi nedeniyle sosyal izolasyonun olması ile ilgili bir durumdur. COVID-19 ile ilgili endişeler, fetüs sağlığı veya annenin kendi sağlığı hakkında endişesi ve hastaneye gitme endişesi gibi bazı hamileliğe özgü endişeleri artırabilir. Spinola ve arkadaşlarının (2020) COVID-19 salgınındaki eve kilitlenmenin doğum sonrası depresif belirtileri ile ilgili yaptığı araştırmada %21'inde bir veya daha fazla yakın çevresindeki kişilere virüs bulaşmış ve ankete katılan kadınların %3.7'si enfekte olmuştur (Spinola, Liotti, Speranza ve Tambelli, 2020).

Araştırmaya dahil edilen gebelerin ASÖ puan ortalaması 32.53 ± 4.7 olarak bulunmuştur (Tablo 4). ASÖ'nün puanları 0 ile 56 arasında olduğu için yapılan araştırmadaki bu sonuç, gebelerin algıladıkları stresin yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir. COVID-19'un yaygınlığına rağmen, gebeler özellikle sosyal mesafenin kurulmasıyla birlikte hem çevresel hem de ekonomik olan doğum öncesi bakım almada sorunlarla karşı karşıya kaldılar ve bu da planlı doğum öncesi bakım sayısında azalmaya sebep

oldu (Masjouidi, Aslani, Seifi, Khazaeian ve Fathnezhad-Kazemi, 2021). Baran ve arkadaşlarının (2020) gebelerin algılanan stres düzeylerinin ve stres nedenlerinin değerlendirilmesi ile ilgili yaptığı çalışmada riskli gebelerde ASÖ puan ortalamasını 24.0 normal gebelerde 21.0 olarak tespit etmiştir (Baran, Şahin, Öztaş, Demir ve Desticioğlu, 2020). Bir diğer çalışmada düşük riskli olan gebelerde 26.25 ± 6.92 (Öngay, 2019), prenatal dönemdeki gebelerin 19.43 ± 4.48 (Tanpradit ve Kaewkiattikun, 2020) olarak tespit edilmiştir. Literatürdeki bazı çalışmalara göre bizim çalışmamızın ASÖ puan ortalaması daha yüksek bulunmasının sebebi COVID-19 pandemisine bağlı belirsizliklerin gebelerde stres düzeyini arttırdığı düşünülebilir.

Gebelerin PİÖÖ puan ortalaması 41.17 ± 10.86 olarak bulunmuştur (Tablo 4). Bu puan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Buna göre gebelerin psikolojik iyi oluş düzeyinin ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir. Literatürde gebelerin psikolojik iyilik halini değerlendirmek üzere yapılan çalışmaların birinde, düşük riskli olan gebelerin (36.6 ± 8.4) psikolojik iyi oluşunun düşük riskli olmayan gebelerden (46.6 ± 6.5) daha düşük olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak düşük riskinin gebelerin psikolojik iyi oluşunu etkilediği kanaatine varmıştır (Çevik, 2017). İnfertilite tedavisi gören kadınlarda PİÖÖ puan ortalaması 35.83 ± 12.10 (Doğan, 2020), gebelerde doğum korkusu ve PİÖÖ puan ortalaması 46.21 ± 7.22 (Bilgiç, 2019) olarak bulunmuştur.

Gebelerin stres düzeyleri ile psikolojik iyi oluşları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 5). Araştırmamızın temel amacı, hamilelik döneminde algılanan stres düzeyi ve psikolojik iyi oluş arasında ilişkinin olup olmadığının incelenerek, ilişki var ise ne düzeyde ilişki olduğunun tespit edilmesidir. Gebelerin algıladıkları stres yüksek olsa da bu durum psikolojik iyi olma halini etkilememiştir. Bu sonuç, virüsün başlangıçta daha çok kronik hastalığı olan ve yaşlı bireyler üzerinde olumsuz etkilere neden olmasının, gebelik süreci üzerine etkisi ile ilgili yeterli sayıda çalışmanın olmamasının ve gebelik ile ilgili basına yansıyan olumsuz haberlerin olmamasının gebelerin psikolojik iyi oluşlarını ve stres düzeyleri etkilemediği şeklinde yorumlanmıştır. Sağlık davranışlarını açıklamak için oluşturulan Sağlık

İnanç Modeli ve Sosyal Bilişsel Model gibi sağlık davranış modellerinde, sağlık davranışının tek bir etmenden etkilenmediği, kompleks ve karmaşık bir karar sürecinin sonucu olduğun da belirtilmektedir (Gözüm ve Çapık, 2014; Köksal, Güler ve Çetin 2015).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Verilerin toplandığı dönemde, kurumlardan izin alma sürecinde yaşanan sıkıntılar nedeniyle verilerin çevirim içi yolla elde edilmiş olması, okuma yazma bilmeyen, bilgisayarı, internet bağlantısı olmayan veya telefonun olmayan, telefonu olan sosyal medya hesabı olmayan katılımcılara ulaşılamadı. Ayrıca, gebeliğin son trimesterinde olan gebelerin çalışmada yer almaması araştırmanın sınırlılıklarındandır.

SONUÇ

Araştırma kapsamında yer alan gebelerin tamamına yakının pandemi sürecinde ev ziyaterini kısıtlama, koruyucu ekipman kullanma vb. gibi önlenimleri almış olduğu ancak virüse yakalanmaktan ve virüsün bebeğine zarar vermesinden endişe ettiği saptanmıştır. Gebelerin algıladıkları stres düzeyinin ve psikolojik iyi oluşlarının yüksek olduğu; stres düzeylerinin psikolojik iyi oluşlarını etkilemediği belirlenmiştir. Pandemi döneminde gebelerin biyo-psiko-sosyal yönden daha çok desteklenmesi ve bunun için gerekli düzenlemelerin yapılması, gebelerin sağlık merkezlerinde özellikle ilk değerlendirmede sosyodemografik ve obstetrik özelliklerinin, yaşadıkları stresin değerlendirilmesi ve her gebeye özgü eğitim planlanarak maternal ve fetal sağlığın korunmasına yönelik danışmanlık verilmesi, ileriki çalışmalarda gebelerde var olan kronik ve psikiyatrik rahatsızlıklar, çocuk sayısı ve aile desteğinin varlığı gibi parametrelerinde etkilerinin değerlendirilmesi, daha geniş örneklem grupları ile gebelerin algılanan stres düzeyleri ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin belirlenmesi önerilmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için İstanbul Okan Üniversitesi Etik Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 11.06.2020 ve Karar no: 8)

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: K.D.B., E.T.; Tasarım: K.D.B.; Denetleme/Danışmanlık: K.D.B.; Analiz ve/veya Yorum: K.D.B., E.T.; Kaynak Taraması: E.T., K.D.B.; Makalenin Yazımı: E.T., K.D.B.; Eleştirel İnceleme: K.D.B.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

Abiç, A., Aksoy, A., Vefikuluçay Yılmaz, D. (2021). How should COVID-19 management in pregnancy and childbirth be? *Journal of Education and Research in Nursing*, 18(1), 20-25. doi: 10.5152/jern.2021.01878

Ahlers-Schmidt, C. R., Hervey, A. M., Neil, T., Kuhlmann, S., Kuhlmann, Z. (2020). Concerns of women regarding pregnancy and childbirth during the COVID-19 pandemic. *Patient Education and Counseling*, 103(12), 2578-2582. doi: 10.1016/j.pec.2020.09.031

Baran, G. K., Şahin, S., Öztaş, D., Demir, P., Desticioğlu, R. (2020). Gebelerin algılanan stres düzeylerinin ve stres nedenlerinin değerlendirilmesi. *Çukurova Tıp Dergisi*, 45(1), 170-180.

Bilgiç, G. (2019). *Gebelerde Doğum Korkusunun Psikolojik ve Spiritüel İyilik Hali İle İlişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Bolu.

Corbett, G. A., Milne, S. J., Hahir, M. P., Lindow, S. W., O'connell, M. P. (2020). Health anxiety and behavioural changes of pregnant women during the COVID-19 pandemic. *European Journal of Obstetrics, Gynecology, and Reproductive Biology* 249, 96-97. doi: 10.1016/j.ejogrb.2020.04.022

Çağlar, M., Oskay, Ü. (2020). COVID-19 pandemisi süreci ve doğum yönetimi. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 2(2), 99-104.

Çevik, S. (2017). *Düşük tehdidi olan ve olmayan*

gebelerde belirsizliğe tahammülsüzlüğün psikolojik iyi oluş hali üzerine etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Malatya.

Dashraath, P., Wong, J. L., Lim, M. X. K., Lim, L. M., Li, S., Biswas, A., Choolani, M., Mattar, C., Su, L.L. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic and pregnancy. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 222(6), 521-531. doi: 10.1016/j.ajog.2020.03.021.

Doğan, A. (2020). *İnfertilite Tedavisi Gören Kadınlarda Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.

Eskin, M., Harlak, H., Demirkıran, F., Dereboy, Ç. (2013). Algılanan Stres Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: güvenilirlik ve geçerlik analizi. *Yeni Symposium Journal*, 51(3), 132-140.

Fikadu, Y., Yeshaneh, A., Melis, T., Mesele, M., Anmut, W., Argaw, M. (2021). COVID-19 preventive measure practices and knowledge of pregnant women in Guraghe Zone Hospitals. *International Journal of Women's Health*, 13, 39-50. doi: 10.2147/IJWH.S291507

Folch Ayora, A., Salas-Medina, P., Collado-Boira, E., Ropero-Padilla, C., Rodriguez-Arrastia, M., ... Bernat-Adell, M.D. (2021). 'Pregnancy during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional observational descriptive study. *Nursing Open* 00, 1-8. doi: 10.1002/nop2.1014

Gözüm, S., Çapık, C. (2014). Sağlık davranışlarının geliştirilmesinde bir rehber: Sağlık inanç modeli. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(3), 230-237.

Kotabagi, P., Fortune, L., Essien, S., Nauta, M., Yoong, W. (2020). Anxiety and depression levels among pregnant women with COVID-19. *Acta Obstetrica Gynecologica Scandinavica* 99(7), 953-954. doi: 10.1111/aogs.13928

Koyucu, R. G., Demirci, N., Yumru, A.E., Salman, S., Ayanoğlu, Y. T., Tosun, Y., ... Tayfur, C. (2018). Effects of intradermal sterile water injections in women with low back pain in labor: a randomized, controlled, clinical trial. *Balkan Medical Journal* 35(2), 148-154. doi: 10.4274/balkanmedj.2016.0879

Köksal, O., Güler, M., Çetin, F. (2015). Öz-yeterlilik algısı, yaşam doyumu ve bir role tutulma etkileşimi: Sosyal bilişsel bir yaklaşım. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 54, 193-207.

Luo, Y., Yin, K. (2020). Management of pregnant women infected with COVID-19. *The Lancet*

- Infectious Diseases*, 20(5), 513-514. doi: 10.1016/S1473-3099(20)30191-2
- Masjoudi, M., Aslani, A., Seifi, M., Khazaeian, S., Fathnezhad-Kazemi, A. (2021). Association between perceived stress, fear and anxiety of COVID 19 with self-care in pregnant women: a cross-sectional study. *Psychology, Health & Medicine*, 25, 1-12. doi: 10.1080/13548506.2021.1894344
- Ng, J., Sham, A., Tang, P. L., Fung, S. (2004). SARS: Pregnant women's fears and perceptions. *British Journal of Midwifery*, 12(11), 698-702. doi: 10.12968/bjom.2004.12.11.16710
- Özalp, M., Demir, O., Akbaş, H., Kaya, E., Çelik, C., Osmanağaoğlu, M.A. (2020). Effect of COVID-19 pandemic process on prenatal diagnostic procedures. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 34(23), 3952-3957. doi: 10.1080/14767058.2020.1815190
- Öngay, E. (2019). *Düşük Yapan Kadınlarda Eş Desteğinin Algılanan Strese Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B., Xu, Y. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: Implications and policy recommendations. *General Psychiatry*, 33(2), e100213. doi:10.1136/gpsych-2020-100213
- Rahimi, Z., Shirali, G.A., Araban, M., Javad Mohammadi, M., Cheraghian, B. (2021). Mask use among pedestrians during the Covid-19 pandemic in Southwest Iran: An observational study on 10,440 people. *BMC Public Health*, 21(1), 1-9. doi: 10.1186/s12889-020-10152-2
- Spinola, O., Liotti, M., Speranza, A. M., Tambelli, R. (2020). Effects of COVID-19 epidemic lockdown on postpartum depressive symptoms in a sample of Italian mothers. *Frontiers in Psychiatry*, 17, 11, 589916. doi: 10.3389/fpsy.2020.589916
- Shorey, S., Chan, V. (2020). Lessons from past epidemics and pandemics and a way forward for pregnant women, midwives and nurses during COVID-19 and beyond: A meta-synthesis. *Midwifery*, 90, 102821. doi: 10.1016/j.midw.2020.102821
- Sun, F., Zhu, J., Tao, H., Ma, Y., Jin, W. (2021). A systematic review involving 11,187 participants evaluating the impact of COVID-19 on anxiety and depression in pregnant women. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynaecology*, 42(2),91-99. doi: 10.1080/0167482X.2020.1857360.
- Tanpradit, K., Kaewkiattikun, K. (2020). The effect of perceived stress during pregnancy on preterm birth. *International Journal of Women's Health*, 12, 287-293. doi: 10.2147/IJWH.S239138
- Telef, B. B. (2013). Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 374- 384.
- Yue, C., Liu, C., Wang, J., Zhang, M., Wu, H., Li, C., ...Yang, X. (2020). Association between social support and anxiety among pregnant women in the third trimester during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) epidemic in Qingdao, China: The mediating effect of risk perception. *The International Journal of Social Psychiatry*, 67(2), 120–127. doi: 10.1177/0020764020941567
- Zheng, Q., Jiang, X., Lin, Y., Liu, G., Lin, Y., Kang, Y., ... Liu, X. (2020). The influence of psychological response and security sense on pregnancy stress during the outbreak of coronavirus disease 2019: A mediating model. *Journal of Clinical Nursing*, 29(21-22), 4248– 4257. doi: 10.1111/jocn.15460